čovečanstva

Dva i trideset,
Ulična svetiljka reče,
„Pogledaj mačka se zavukla u oluk,
Eno ispruža jezik
I guta komad užeglog maslaca.“
Tako se ruka detinja, spontano,
Ispruži da zgrabi igračku što plovi duž dokova.
Ništa ne mogu da vidim sem oka detinjeg.
Vidim oči na ulici
Pokušavaju da vire kroz šalone osvetljene,
A jednog popodneva videh raka u bari,
Starog raka — školjka mu je na ledjima,
Zgrabio je vrh palice koju sam mu pružio.

Tri i trideset,
Svetiljka treperi,
Svetiljka mumla u mraku.
Svetiljka zuji:
„Pogledaj mesec,
La lune ne garde aucune rancune,
On žmirka slabašnim okom,
Smeje se duž uglova.
I miluje kosu trave.
Mesec gubi svest vlastitu.
Usahle boginje brazdaju mu lice,
Ruke mu stišću ružu od hartije,
Što miriše na prašinu i eau de Cologne,
Sam je
Sa svim onim starim večernjim mirisima
Što prelaze i prolaze kroz njegovu svest.“
Sećanje se javlja
Na suvi geranijum koji žudi sunce
I prašinu u pukotinama,
Na mirise kestenova po ulicama
Mirise žena u zatvorenim sobama,
Cigareta u hodnicima
I koktela po barovima.

Svetiljka reče:
„Četiri sata,
Evo broja kućnih vrata,
Sećanje!
Imaš ključ,
Mala svetiljka ocrta krug na stepeništu.
Penji se.
Krevet je raspremljen; četkica za zube visi o zidu
Stavi cipele pred vrata, spavaj, spremi se za život.„

Poslednji zavrtaj noža

Preveo: Vladimir PETRIĆ

moji napori besmisleni i ništavni, jer sam izdao istinu, stvarnost i pristojnost što njoj — o kako lepo! — samo po sebi pripada.

Ponekad je to nešto što se ne može ni opipati, ni videti, ni čuti — ništa odredjeno. Možda nejasno i maglovito, slično duševnoj uznemirenosti, jedno prepredeno nagomilavanje gladi srca, besa i svih nemogućih želja. Drugiput je to sećanje na poluzaboravljeni rumeni zimski suton u Kembridžu, sećanje na bledo i osećajno lice estete, koji me je jednom u takvo nedeljno popodne prisilio na ozbiljan razgovor rekavši mi da su sve moje mladalačke nade žalosne obmane, da neću uspeti u životu — i pred ovim bledim likom iščezne martovska rumen u bezutešni nepovrat i u slabost u kojoj se uguši moj mladalački žar. U tom raspoloženju zbog nipodaštavajućih reči, prezrivo izveštačenih i podrugljivih savremenika ugasila se u meni radost i muzika života kao svetlost sveće; i izgledalo mi je da je nada potpuno izgubljena i svaka mi se pronadjena i doživljena istina činila lažnom. U takvom stanju usamljenik misli da su ga razum i sva čula izdala i ništa mu na zemlji nije stvarno živo i pokretno, osim onih bića koja su oličenje žive smrti — „živi leševi“. Stvorenja jalova, ledeno zgrčenih srdaca i neplodnih utroba čije je postojanje uvek i večito u jednom nedeljnom popodnevnu crvenkastog martovskog sutona. Ova strahovita sumnja, očajanje i mračna smutnja duše ne mimoilaze nijednog usamljenog čoveka, budući da njega sa svetom ništa ne povezuje izuzev lika koji on sam stvara, njega štiti samo ono znanje, koje stiče svojim očima i razumom. Usamljenika ne podupire, ne potstiče i ne unapredjuje nijedna politička stranka i nikakva mu veroispovest ne može pružiti utehu. On ima svoju sopstvenu veru. I baš ta ista vera ga često izneveri i on ostaje razriven i nemoćan. Tada usamljenik misli da je stračio svoj život, da je izgubljen, propao i slomljen, da nema nikakvog rešenja i da za njega nikada više na ovoj zemlji neće svanuti kao nekada zračno i svetlo jutro obećavajući jedan nov početak.

On zna da tamno vreme kao neka struja teče pokraj njega. Zatvoren medju tamnim zidovima usamljenosti koji se sve tešnje sklapaju nad njim, on ne nalazi izlaz i mogućnosti za bekstvo. Rak-rana sećanja nagriza njegovo srce oživljavajući stotine zaboravljenih lica i hiljade prohujalih dana tako da mu sve živo izgleda strano i nestvarno kao u snu. I evo kako vreme protiče slično reci, dok on kao okovan kobnim činima sedi u svojoj maloj sobi i čeka. Iz velike daljine čuje žamorenje prostrane zemlje, oseća da je zaboravljen, da mu ponestaje snage, da je promašio svoj život, a struja? — ta teče. Oseća: energija mu nestaje, snaga mu je usahla — sputan i ošamućen sedi u zatvoru svoje usamljenosti.

Tada iznenada jednoga dana bez ikakvog vidljivog razloga nailazi bujica nade i vere. Ona raste neodoljivom snagom dok ne napravi prolom na velikom zidu sveta, dok sve ne vaskrsne u besmrtnom, zračnom obliku. Na čudesan način opet zdrav i siguran, on se baca u pobedonosni vrtlog stvaralačkog rada. Stara mu se snaga vraća, zna šta zna, ponovo je svoj i poseduje ono što je stekao. Sada objavljuje istinu koja je u njemu, neka je svet i osporava, formuliše je i ostaje pri njoj čak i onda kada bi milioni ljudi izjavili da je njegova istina lažna.

U takvom jednom trenutku likujućeg pouzdanja ponesen ovim osećanjem usudjujem se da tvrdim da osamljenost toliko isto dobro poznajem kao i svaki drugi čovek, o njoj hoću da pišem kao da mi je sestra, jer je ona zaista moja sestra. Želim da prikažem njen lik tako verno da joj svaki od mojih čitalaca prepozna crte kada ona jednom njemu dodje.

Ne znam za tragičnije, uzvišenije i lepše pretstavljanje čovekove osamljenosti od one u knjizi o Jobu, ni filozofski veličanstvenije od one u knjizi propovednika Solomona. A-i ovde moram ukazati na jednu činjenicu koja tome protivreči, a to je ono što sam ja kao dete saznao o osamljenosti i o tragičnoj primesi života. Kada mi je ovo prvi put postalo jasno stajao sam zbunjem i u neverovatnoj sumnji pred tom nadmoćnom silom sa kojom se ona meni otkrila. Činjenica je ipak postojala kao neuzdrmljiva masivna stena koja se nije mogla poreći i toku godina ona je postala nepobitna istina i sastavni deo moga života.

Otkrio sam naime da je usamljenik i u isti mah tra-

/NASTAVAK NA 12. STRANI/

SRAMOTNI ASFALT

Još je tvrdo,
a mnogi se usudjuju lijepiti svoje glave
na ćoškove budućih nebodera.
Svuda otisci leže
nepravilno poslagani,
isprečeni na crnim cestama
a u mravinjaku ponestalo rakije.
Već su svi pijani,
na rukama im splasli žuljevi
od silnog zaborava.
Ne mogu gledati preko ramena
ove seljake.
Ali mene samo zanimaju simetrije,
jer su mi snovi preteški
zbog izloženih žena
koje pospješuju prodaju u trgovinama
i dižu reklame,
moral,
na jarbole muških brodova.
Na palubi gdje spavaju gole
kao prebijene pare,
steru najlon slamu
razdjevaju od kumovog plasta.
Meni nek je svejedno
ali toga ima dosta da se reče:
Ne možemo s jednom olovkom zbrojiti
otiske i usne ispečene
na lažnoj ljubavi pokraj sunca.

Branko DAIĆ

*

Ako jednoga jutra dodjem
nasmejan slučajno letom ptica
oprosti sanjao sam proljeće
u nekoj sobi sa crnim zidovima

ako jednoga dana dodjem tih i tužan
upleti mi u kosu običan cvijet čekanja
i porosi ga pepelom doziva
da se zna bilo je uzalud
voljeti sve sem malo bola

ako jedne večeri dodjem prkosan
spremi mi ležaj od utjehe
nju sam zakopao tri lakta u moju prazninu

ako jedne ponoći ne dodjem
nadji mi grob u tvojim prstima
da milujem ljubav tvoga smijeha.

Gojko JANJUŠEVIĆ

Polja

MESEČNIK ZA KULTURU I UMETNOST / GODINA II. BROJ 8—9 (14—15) ODGOVORNI UREDNIK: FLORIKA ŠTEFAN, /UREDNICI: DEJAN POZNANOVIĆ, NANDOR MAJOR, DRAŠKO REDJEP, IVAN HOROVIC I FLORIKA ŠTEFAN ESTETSKO - TEHNIČKA OPREMA: IVAN HOROVIC VINJETE: SLOBODAN PEJOVIĆ,/ LIST IZDAJE „PROGRES“, NOVI SAD, MAKSIMA GORKOG BROJ 20 TEKUĆI RAČUN KOD NARODNE BANKE 300-T-514. SLOG I ŠTAMPA: ŠTAMPARIJA „ZVEZDA“, VRBAS REDAKCIJA I ADMINISTRACIJA: NOVI SAD, MAKSIMA GORKOG BROJ 20 CENA PRIMERKU 20.— DIN. GOD. PRETPLATA 200.— DIN.